

**Slávka Kopčáková (ed.), *Ladislav Burlas a slovenská hudobná kultúra,*
Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov 2017, 239 s.
ISBN 978-80-555-1780-3**

„Nechcem mať konflikty so zlom, nemám proti nemu šancu.“

Ladislav Burlas

90. výročie narodenia je samo osebe mimoriadnou udalosťou. Tým viac, ak je jubilantom nestor slovenskej hudobnej kultúry, hudobný skladateľ, muzikológ a hudobný pedagóg Ladislav Burlas (nar. 3. apríla 1927 v Trnave). Význam jeho života a práce pre slovenskú hudobnú kultúru sa preto v tomto roku pripomínal v umeleckých i vedeckých kruhoch častejšie než inokedy. Úctu a zaslúžený obdiv mu prejavili aj pracovníci Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity. Práve pri ich vzájomnej dlhoročnej spolupráci totiž vznikli autentické audiozáznamy životných spomienok Ladislava Burlasa, ktoré editorsky spracovala Slávka Kopčáková a spolu so svojím monografickým textom pripravila mimoriadnu publikáciu.

Knihu *Ladislav Burlas a slovenská hudobná kultúra* tvoria dva texty. Úvodný text je prepisom nahrávok osobných spomienok Ladislava Burlasa, druhým textom je jeho skladateľský, vedecký i pedagogický profil, doplnený o súpis celého dosiaľ publikovaného diela.

Prvá časť knihy s názvom „Súradnice môjho života“ (s. 9–130) patrí k žánru orálnej histórie, osobných spomienok zaznamenaných v audionahrávkach, ktorým Slávka Kopčáková dala formu literárneho textu. Urobila to veľmi citlivo, s rešpektom k osobnosti Ladislava Burlasa. Fakt, že spomienky boli sprostredkované v kruhu priateľov, im dáva punc vzácnej autenticity, akejsi súkromnej „spovede“, čo je forma výpovede, ktorá v slovenskej hudobnej spisbe nebýva častá. Aj pre túto jedinečnosť spomienkového materiálu považujem za dôležité, že sa autorka nepokúšala do textu zasahovať, ale naopak, cítila si jeho originalitu a prejavila rešpekt nielen voči individuálnemu životnému príbehu, ale i voči dejinám slovenskej hudobnej kultúry. Ich zložitost', viacvrstevnatost' sa totiž odkrýva práve v osobných vzťahoch, v individuálnych osudoch, kontaktoch a spoluprákach, ktorých prirodzenou súčasťou (akcentovanou špecifikami umeleckého prostredia) vždy boli aj osobné pnutia, nezhody, či nevraživosť. Mnohé spomienky môžu pôsobiť príliš familiárne, ba niektoré by mohli vyvolať aj nevoľu u ich aktérov či im blízkych. No ich zamlčovanie či tak časté popieranie je vlastne falšovaním historického príbehu domácej kultúry.

Vznik osobných pamätí Ladislava Burlasa je situovaný do doby vzniku jeho prvého autorského profilu, ktorý tiež pripravovala Slávka Kopčáková (*Ladislav Burlas*, Prešov 2002). Audiálny záznam životných spomienok Ladislava Burlasa pochádza z leta roku 1998. Nie je to teda najaktuálnejší spomienkový materiál, no vzhľadom na vek autora, nie je predpoklad, že by sa jeho aktuálna podoba nejako zásadne zmenila. Ludské spomienky sú nielen vybavovaním minulosti, ale rovnako sú aj jej utváraním či pri-najmenšom dotváraním. Je nereálne predpokladať, že individuálna pamäť jedného umelca – hudobníka poskytne spoľahlivý objektívny pohľad na dejinné peripetie národnej kultúry. No hodnota takto získa-

ných historických informácií spočíva nielen v ich osobnej perspektíve, osobnom prežití, osobnom videní, ale aj v osobnom vyhodnocovaní významu aj tých najnenápadnejších udalostí spätých so zásadnými momentmi v dejinách kultúry na Slovensku.

Mimoriadne profesionálne kompetencie Ladislava Burlasa v umeleckej, teoretickej i pedagogickej sfére spolu s istou dávkou osobnej diplomacie ho predurčovali k ambiciózne kariére. Po celý svoj život zastával významné pozície v inštitucionálnej sfére hudobnej kultúry a čestne mu treba priznať, že nepatril k tým, ktorí by „uverili vo svoju dôležitosť“. Pred stratou súdnosti a etického kreditu ho nechránil len jeho celoživotný étos. Bolo to, a stále je, i jeho mentálne nastavenie. Nekonfliktnosť a sklon k umiernenému neagresívnemu presadzovaniu svojich názorov ho sprevádzali celou profesionálnou kariérou a v plnej miere sa prejavujú i v jeho hudbe. Hudobný vedec Lubomír Chalupka pokladá príklon Ladislava Burlasa k „dôstojnej medzilidskej komunikácii“ za jednu z charakteristík, ktorá sa zračí aj z jeho hudby: „zbavuje sa patetickej deklamatívosti, obmedzuje rétorické figúry, burcuje skôr meditatívnym nepokojom.“¹

Po roku 1989 bol Ladislav Burlas neraz zlomyseľne spájaný s bývalou totalitnou mocou, pričom bolo a je známe, že tá ho zasa, naopak, vždy nejako podozrievala, prinajmenšom z nedostatku lojálnosti. Ani v nových spoločenských a kultúrnych pomeroch sa však nezbavil akéhosi nepochopenia či v horšom prípade neprajnosti. Mnohé z toho možno vysvetliť už spomínaným konsenzuálnym naturelom, ktorý si ne jeden jeho súputník vysvetľoval skôr ako charakterovú slabosť. On sám o pôvode tejto svojej zraniteľnosti hovorí: „Nechcem mať konflikty so zlom, nemám proti nemu šancu. Neznášam aroganciu a agresivitu.“² Vladimír Godár, v bulletine k dvom mimoriadnym a nezabuduteľným koncertom, na ktorých odzneli Burlasove diela pre sláčikové nástroje, považuje jeho celoživotnú voľbu „zlatej strednej cesty“ za črtu charakteru, akýsi aristotelovský ideál umiernenosti, cnosť „mesotes“.³

Cieľom orálnej histórie sú dejiny videné inou perspektívou. Ako hovorí Roman Berger, individuálne osudy sú vlastne vždy aj „drámami histórie“, ktorá sa zrkadlí v „drámach vo sfére privatissima“.⁴ Jedinčný význam v nich má nielen výber faktov či udalostí, na ktoré osoba spomína, ale aj jej špecifická optika. Čo je však asi najcennejšie, tým je osvetľovanie kontextov oných udalostí spätých s konkrétnou osobou, ktoré, ak sú vôbec známe, tak zvyčajne len vo vysterilizovanej, oficiálne manipulovanej podobe, v podobe zbavenej individuálnych významov, ktoré sa viazali na ich aktérov. Ladislav Burlas bol dlhý čas sám aktérom „veľkých dejín slovenskej hudobnej kultúry“, no vďaka permanentnému kriticismu, ktorý je jeho „životným korektívom“, si zároveň intenzívne uvedomoval aj osobné roviny ich významu, tak odlišné od ich oficiálne zaznamenávaných výkladov: „Chcel som najmä vyrozprávať, ako som svoje desaťročia v hudobnej kultúre na Slovensku prežil a povedať to, čo sa nedá nájsť v nijakých kronikách a prameňoch a na čo si ešte spomínam.“⁵

Záznamy našich dejín v duši jedného človeka a jeho výpoveď v primárnej, autenticky podanej forme sú unikátnym činom. Dosiaľ však zostávajú len osamelým materiálom. Na to, aby bolo možné skúmať diferencie v subjektívnom vnímaní veľkých dejín a ich väzby na spoločenské normy a pamäťovú politiku, potrebujeme takto pracovať systematicky a s väčším počtom pamätníkov. Až sa aj na Slovensku objaví inštitucionálna forma skúmania „malých“ dejín slovenskej hudobnej kultúry, niečo ako Centrum orální

¹ Chalupka, L., K šesťdesiatke zaslúžilého umelca Ladislava Burlasa, *Hudobný život*, roč. 19, 1987, č. 8, s. 5.

² Kopčáková, S., *Ladislav Burlas*, Súzvuk, Prešov 2002, s. 77.

³ Godár, V., *(Ne)známa hudba*, Programový bulletin koncertu pri príležitosti 90. narodenín Ladislava Burlasa, 4. a 19. apríla 2017 v Pálfyho paláci, ktorý pripravilo združenie Albrechtina.

⁴ Berger, R., *Dráma hudby. Prolegomena k politickej muzikológii*, Hudobné centrum, Bratislava 2000, s. 9.

⁵ Kopčáková, S., *Ladislav Burlas a slovenská hudobná kultúra*, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov 2017, s. 121.

historie Akademie věd České republiky, bude připravená jedna z prvních čiastkových štúdií, práve vďaka editorskej práci Slávky Kopčákovej.

Druhú časť knihy tvorí monografický text „Premeny života a tvorby slovenského hudobníka Ladislava Burlasa“ (s. 131–188). Slávka Kopčáková tu spracovala kompletný profil skladateľa, muzikológa i pedagóga. Systematicky, v troch statiach sa venuje životu Ladislava Burlasa, jeho kompozíciám a napokon i publikovaných dielam, tak skladateľským ako i teoretickým. Treba povedať, že je to sumár veľmi precízne a dôsledne pripravený, aj keď o ňom nemožno povedať že je úplný, pretože životný príbeh Ladislava Burlasa sa neustále odvíja a treba zdôrazniť, že si uchováva stále istú dynamiku vďaka jeho neúnavným profesionálnym aktivitám.

Cennými textami publikácie sú aj štyri jej prílohy – „Kalendárium“, „Personálna bibliografia“, „Bibliografia“, „Zoznam hudobných diel“. Všetky uvedené databázové údaje sú aktualizované do apríla 2017, teda do dňa, keď Ladislav Burlas oslávil 90. výročie svojho narodenia.

Na záver treba povedať, že publikácia venovaná Ladislavovi Burlasovi pripravená Slávkou Kopčákovou nie je len akýmsi chválospevom na počesť jubilanta. Jej cena sa zvyšuje tým, že je historiograficky systematickým plnohodnotným príspevkom k najnovším dejinám slovenskej hudobnej kultúry.

Renáta Beličová